

1941 PALU YANGINI

The 1941 Palu Fire

Mustafa BALABAN*

Özet

Tarihi Palu yerleşkesinin en eski merkezini etkileyen 1941 Palu yangını adeta tarihi kentin sonu olmuştur. Binlerce yılda oluşmuş kent sivil mimarisi, kamu yapıları, dini yapılar, çarşı ve bedestenler bu yangınla büyük çapta etkilenmiştir. Yangının büyüklüğü ve etkileri tarihi kentin yer değiştirmesi gibi önemli sonuçları da beraberinde getirmiştir. Öte yandan yangından etkilenen önemli bir nüfusun başka kentlere göçetmesi de kentin demografik yapısında büyük değişiklikler yapmıştır.

Yangının çıktığı yılları hatırlayan az sayıda kişinin bugün hayatta olması önemli bir veriydi. Bu kişilere ulaşarak yangınla ilgili hatıralar ses ve görüntülü olarak kaydedilerek arşivlendi. 1941 Palu yangını ile boşalan Çarşıbaşı ve çevresinde bugün restorasyonlar devam etmektedir. Birçok dini yapı, türbe, çeşmeler, tarihi köprü, Çarşıbaşı Hamamı restorasyonu tamamlanmış durumdadır.

Anahtar Kelimeler: Palu, Yangın, 1941, Çarşıbaşı

Abstract

The 1941 Palu fire affecting the oldest center of the historic Palu campus was almost the end of the historic city. Urban civil architecture, public buildings, religious buildings, and bazaars that were built over thousands of years were greatly affected by this fire. The magnitude and effects of the fire brought with it important consequences such as the relocation of the historic city. On the other hand, the migration of the affected population to other cities has also made big changes in the demographic structure of the city.

The fact that the few people who remembered the years of the fire were alive today was an important data. By reaching these people, memories related to the fire were recorded and archived as sound and video. Restoration is continuing today in Çarşıbaşı and its surroundings, which have been emptied due to the fire. Restoration of many religious buildings, tombs, fountains, historical bridges, and Çarşıbaşı Hamam has been completed.

Key Words: Palu, Fire, 1941, Çarşıbaşı

1.GİRİŞ

Palu tarihi çok eski dönemlere kadar gitmektedir. Yazılı kaynakların bize aktardığı bilgilere göre Palu ve yöresi tarih çağları boyunca Sümerler, Subarular-Hurriler, Mitanniler-Hititler, Asurlular, Urartular, İskitler, Medler, Persler, Makedonyalılar ve Büyük İskender, Selevkoslar, Partlar, Romalılar, Bizanslılar, Müslüman Araplar, Selçuklular, Artuklular, Harezmşahlar, Moğollar, Dulkadir Beyliği, Akkoyunlular ve Osmanlı Devleti gibi bazen büyük devletlerin, bazen

* Kaya Karakaya Fen Lisesi tarih öğretmeni. Çekül Vakfı Elazığ temsilcisi

küçük devletlerin, bazen de bir beyliğin hâkimiyeti altına girmiş zengin bir kültür ve medeniyet şehridir.

2 .PALU TARİHİ

Palu 4000 yıllık tarihe uzanan bir yerleşim yeri zaman zaman büyük savaflara büyük yangınlara büyük siyasi olayların merkezi haline gelen bir yerleşim yeridir. Bu bölgenin ilk önemli yerleşik halkı Subarulardan oluşan Hurilerdir. Palu ve yöresinin tarihte bilinen en eski sakinlerinin Huriler ve bunlara akraba kavimler olduğu kabul edilmektedir. Hitit kralı Şuppiluliuma'nın döneminde Mittanilerle yapılan anlaşmada 'Fırat'ı geçtim ve 'İşuwa'ya girdim' ifadesi ile (M.Ö 1380-1345) Palu ve bölgesi Hitit egemenliğine girdiğini göstermektedir. Asur kralı 1. Salmanassar'ın oğlu ve halefi 1. Tukilti-Ninurta'ya ait (M.Ö.1244-1208) ait yazıtlarda "Alzi kralı ehli Teşub'un başkentini ve Amadani'nin güçlendirilmiş kentini fethettim. Alzi, Nihani, Alaya, Terpezi, ve Prulumza'yı ülkemin sınırlarına kattım" şeklinde ifadede bulunması Palu ve bölgesinin Asur hakimiyetine girdiğini göstermektedir.¹

Asur kralı II.Salmanassar ölümünden sonra Urartu Kralı İspuinis'in oğlu Menua (M.Ö. 810-785) yılında Zagros dağlarından Palu'ya kadar olan sahayı istila etti. Menua mana seferinden sonra batıya yönelerek, Malatya yakınlarında bazı başarılar elde etmiştir ve seferini Hatti ülkesine dek uzatarak Asurun elinde bulunan Alzi yurdunu da ele geçirmiştir. Menua'nın siyasi faaliyetleri ile ilgili bilgileri ise yazıtlardan buluyoruz ve bu yazıtlardan biri Palu kalesinde bulunmaktadır. Bu yazıtta Malatya'yı da anlaşma yoluyla ele geçirdiğini görmekteyiz. Bu yazıt Türkiye'de bulunan en açık ve belirgin yazıt olma özelliğini taşımaktadır. Menua'ya ait bu kitabeden ise Palu'nun adının Şebeteria olduğunu görmekteyiz.

Anlaşmaların büyük kentlerde yapıldığını gerçeğinden yola çıkarsak Palu'nun Batı Urartu'ya başkentlik yapmış bir kent veya önemli bir kent olduğunu söyleyebiliriz. Menua'nın başkenti ve gözbebeği olan bu kentte tapınak ve kaleyi bir karargâh olarak kullanıldığını da öğreniyoruz. Bu kalegerçekten de bir mühendislik harikası olarak yapılmıştır. Konum olarak da sarp ve dik bir konumda bulunduğu için ele geçirilmesi oldukça zordur. Urartulardan sonra sık sık bölgenin el değiştirdiği görülür. Urartu hâkimiyetine son veren Med'ler den sonra bölge İskit akınlara uğrar. Adeta bir tarih şeridi gibi bölgenin hakimleri sık sık değişir. Persler bir süre bölgeyi kontrol ederler. M.Ö.330 sahneye Büyük İskender çıkar. Daha sonra Selevkoslar, Partlar ve Büyük Tigran bölgenin hakimi olur. Palu'nun İslam fethinden önceki hakimleri ise Roma ve Sasanilerdir. İki büyük güç arasında sürekli el değiştiren kent uzun süre bu devletlerin hâkimiyetinde kalacaktır.

Hız. Ömer döneminde İslam orduları Halid bin Velid komutasında H.18-M.639 yılında Palu'yu fetheder. İslam egemenliğine giren Palu ve çevresi bu

¹ Yapıcı, Süleyman,(2016) Palu 1841,Ofis Yayınları, Elazığ,s.36,38

dönemlerde de sık sık Bizans devletiyle savaşın bir parçası olur. İslam egemenliği Emevi ve Abbasi halifelikleri döneminde de devam eder.

3. PALU'DA TÜRK HAKİMİYETİ VE BEYLİKLER

1071 tarihinde Selçukluların Anadolu'yu fethiyle bölgenin hakimleri değişmeye başlar. 1085 tarihinde Çubuk Bey Palu'nun hâkimi olur ve beyliğini kurar. Çubukoğullarını Artuklular izler. Uzun süre Artuklu idaresinde kalan kent bu dönemde önemli tarihi olaylara sahne olur. Artuklu hükümdarı Belek Gazi ile Selçuklu prensesi Ayşe Hatunun evliliği ve düğün törenleride Palu'da gerçekleşir. Artuklu egemenliği süresince bölgede değişen güç dengeleri içinde stratejik konumundan dolayı önem arzeden Palu, bölgenin egemen devletleri tarafından önemli bir merkez olarak görülür. Selçuklu-Eyyübi-Harzemliler arasındaki mücadelede Palu önemli bir merkez olarak görülmüştür.

Uzun süren Artuklu egemenliğinden sonra bölge Harezmîliler, Selçuklular, Dulkadiroğulları, Akkoyunlular tarafından ele geçirilmiş ve yönetilmiştir. Timur'un Anadolu'ya yönelmesiyle bölge Timur tarafından istila edilmiştir. Fakat Timur ordularının Osmanlıya karşı yürüyüşünde Palu kalesinin sarp alınması güç konumundan dolayı kuşatılmadığı görülür. Bu kaleyi Evliya Çelebi'nin ifadeleri ile izah edecek olursak, Evliya Çelebi "Göge baş uzatmış bir kale" şeklinde tasvir etmiştir. Hatta Evliya Çelebi, Timur'un bu kaleyi görüp zapt etmeyi bile denemeden geçip gittiğini yazmaktadır.

4. CEMŞİD BEY DÖNEMİ PALU

1507'de Şah İsmail tarafından Akkoyunlu devleti yıkılınca Palu da Safevi dönemi başlamıştır. Fakat 1512 Yılında tahta geçen Yavuz Sultan Selim 1514 yılında Çaldıran seferi ile Şah İsmail'i yenerek bölgenin büyük bir bölümünü ele geçirir. Cemşid Bey, Çaldıran seferine giderken Yavuz sultan Selim'e itaatini arz etmiş ve bu sefere katılarak Safevilerle savaşmıştır. Savaşta gösterdiği destek ve bölgede İdris-i Bitlisi'nin Safevilere karşı yürütülen savaşlarda destek veren feodal Kürt beylerinin destekleme politikası sonucu Palu ve çevresi Cemşid Bey'e "mülkiyet üzere" tevcih edilmiştir. Öte yandan Cemşid Bey Kanuni Sultan Süleyman'ın İrakeyn seferinde bölgenin ve Doğunun ahvalini iyi bildiği için rehberlik etmiştir.

Cemşid Bey Palu'yu uzun yıllar istikrarla yönetmiştir ve 120 yaşında vefat etmiştir. Ömründe toplam 60 yıl Palu'ya hükümdarlık yapmıştır. Tespit edilen en son Palu Beyi ise Süleyman Beydir. Tanzimat'a kadar Cemşid Bey oğulları ve torunları tarafından yönetilen beylik yönetimi 1839 Tanzimat Fermanı ile son bulmuştur. Tanzimat Fermanı ile birlikte Palu beyliğine son verilerek buraya Osmanlı merkezi idaresinden gönderilen yöneticiler dönemi başlamıştır.²

²Yapıcı, Süleyman,(2014) Palu Tarih Kültür İdari Ve Sosyal Yapı, Anıl Matbaa ve Ciltevi, Elazığ ,s.50-54

5. 1941 PALU YANGINI

1941 Palu yangını konusunda bugüne kadar müstakil bir çalışma yapılmamıştır. Yangınla ilgili yazılı bilgiler Palu tarihiyle ilgili yayınlanmış kitaplar içinde birkaç satırda geçmektedir. Tespit ettiğimiz kitaplara geçen bilgiler şunlardır: “Palu Çarşıbaşı denilen yerde kurulmuştur. Büyük iş hanları ile bu iş hanlarında çok sayıda tüccar ve çeşitli meslek dallarına ait esnaf dükkânları bulunuyordu. Ancak bu iş hanlarında 1928 yılı ile 1941 yılında çıkan büyük bir yangın sonucunda, han ve çarşının büyük bir kısmı yanmış, halk bu acı felaket karşısında ne yapacağını şaşırmıştır. Yangın sonunda esnaf ve halkın büyük bir kısmı 1932 yılında Palu Kalesi’nin batısındaki yamaçta (Zeve’de) yerleşmiştir.”³

Ankara 1 Ağustos 1941

Telgraf adresi : Kızılay. Ankara

ÖZÜ: _____

T.C. KIZILAY CEMİYETİ
UMUMİ MERKEZİ

No. 11844 Muhasebe

Başvekalet Yüksek Makamına

T. C. BAŞBAKANLIK CUMHURİYET ARŞIVI

1- Elazığ Kızılay Reisliğinin 25/7/1941 tarihli telgraflı üzerine 24/7/1941 tarihinde Palu kasabasında vukua gelen harık neticesi pek muhtaç vaziyete düşenlere yardım yapılmak üzere 26/7/1941 tarihinde Palu Kızılay Şubesi namına telgraf havalesile beşyüz lira gönderilmişti.

2 - 27/7/1941 tarihinde Elazığ Valisinden Palu mahreçli alınan telgrafta Umumi Merkezimizden muhtaçlara yardım için gönderilmiş olan beşyüz liranın kifayet etmediği bildirildiğinden 30/7/1941 tarihinde telgraf havalesile Palu Kızılay Şubesi namına beşyüz lira daha yardım parası gönderilmiş bulunduğunu en derin saygılarımızla arz ederiz.

3 - Başvekalet Yüksek Makamına, Dahiliye, Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaletlerine arz olunmuştur.

Ak.

KIZILAY C.UMUMİ MERKEZİ REİSİ

BAŞVEKALET EVRAKI

1.8.41 1362

030 10 178 234 35

1.8.1941

Belge-1 Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (Palu yangınından dolayı Kızılay yardımı)

³ Bakıcı, Yusuf,(2012) Kültür ve Medeniyet Şehri Palu, Elazığ, s.24

“1928 yılında çıkan büyük bir yangın sonucu Şehir merkezi tamamen yandı. Yine 1941 yılında çıkan ikinci bir yangından sonra ilçe merkezi ve çarşısı Palu Kalesi’nin Batısındaki Zeve (Yukarı/Eski Palu) denilen yere yerleşmiştir.”⁴

Bu kitaplarda geçen bilgiler dışında 1941 Palu yangını hakkında tek yazılı kaynak Başbakanlık Devlet Arşivlerinde bulunan ve Kızılay’ın yangınla ilgili yaptığı yardıma dair Arşiv vesikasıdır. Bu belgede yangının tarihi ve büyüklüğü hakkında bilgi vermesi açısından ulaşabildiğimiz tek vesika olması dolayısıyla büyük önem arz etmektedir.

1930 yıllarından itibaren Elazığ’da yayınlanan yerel Turan gazetesinin arşivinde yaptığım araştırmada 1941 yılında Palu yangını hakkında hiçbir haber çıkmaması ise oldukça düşündürücüdür.

Sözlü Tarih Çalışması Yapılan Kişiler;

Paşa Demirbağ 1935 Palu doğumlu olup Elazığ’da 05-09-2016 tarihinde sözlü tarih çalışmasına katılmıştır. (3 Aralık 2016 tarihinde vefat etmiştir)

Mehmet Baygın 1937 Palu Çarşıbaşı doğumlu olup Elazığ’da halen müteahhitlik yapmaktadır. Babası Çarşıbaşı’nda esnaftır.

Yusuf Bakıcı 1950 doğumlu olup emekli eğitimcidir. Palu tarihi konusunda bir kitap yayınlamıştır. Palu doğumlu olup halen Elazığ’da ikamet etmektedir.

Fadil Ülgen 1952 Palu doğumlu olup emekli öğretmendir.

Cemile Bayrak 1930 Palu doğumlu olup Elazığ’da ikamet etmektedir.

İbrahim Gülyüz 1938 Palu doğumlu olup halen Palu’da ikamet etmektedir.

Hüsamettin Özsoy 1939 Palu doğumlu olup Elazığ’da ikamet etmektedir.

Ömer Taş 1920 Palu doğumlu olup Elazığ’da ikamet etmektedir.

Ziyaeddin Vural 1928 Palu doğumlu olup Elazığ’da ikamet etmektedir.

Zülfü Düztaş 1928 Palu doğumlu olup Elazığ’da ikamet etmektedir.

Bedriye Gül 1920 Palu doğumlu olup Palu’da ikamet etmektedir.

Ahmet Yapıcı 1934 Palu doğumlu olup Elazığ’da ikamet etmektedir.

İsmail Satıcı 1920 Palu doğumlu olup Elazığ’da ikamet etmektedir.

Zülfü Düztaş 1927 Palu doğumlu olup Elazığ’da ikamet etmektedir.

Çarşıbaşı yangınının etkilediği yerler; 1941 yangınından önce çekilen fotoğraflardan yola çıkarak yangından önce tarihi kentin eski han, bedesten ve çarşılarını büyük çapda koruduğu tespiti olmuştur.(bakınız foto 1) H.1292

⁴ Yapıcı, Süleyman(2004) Palu Tarih Kültür İdari Ve Sosyal Yapı, Anıl Matbaa ve Ciltevi, Elazığ, s.149.

M.1875 tarihli Diyarbekir Salnamesinde büyük kısmı Çarşıbaşı mahallesinde yer alan 1 hükümet konağı, 2 han,509 dükkân,13 mağaza,5 fırın,3 hamam, 10 kahve, 4 salhane, 5 debbağ hane, 2 kirişhane, 1 boyahane,1 mumhane, 5 oda, 111 ahır, 26 samanlık, 13 dink bulunduğu yazılmaktadır. M.1876 salnamede 552 dükkân. M.1881 salnamesinde 500 dükkân,5 fırın,12 mağaza, 2 han, 3 hamam,12 dink, 7 debbağ hane, 1 boyahane, 1 kirişhane. M.1901-1903 salnamesinde 3 han,1 hamam,200 kadar dükkân olduğu yazılmıştır.

Foto-1 Palu Çarşıbaşı Mahallesi büyük bir kısmı yangınla yok olmuştur.(1941 Yangınından önce Palu Çarşıbaşı Mahallesi)

Foto-2 1941 Palu yangınının etkilediği bölge. (Çarşıbaşı Mahallesi Taş Han, Karahasangil Hanı, Bedesten ve çevresi)2016

Foto-3 Bugün yangının etkilediği bölgenin genel görünümü. (2016 yılı)

YÖNTEM

Palu tarihiyle ilgili yazılı kaynaklar, süreli yayınlar taranmış yangınla ilgili çok az bilgiye ulaşılmıştır. Yangının etkilediği alan gezilip görüntü ve fotoğrafları çekilmiştir. Yangından önce ve sonrasına ait fotoğraflarla karşılaştırmalar yapılmıştır. Eski fotoğraflar sözlü tarih kaynaklarına gösterilerek yangının etkilediği alanın büyüklüğü tespit edilmeye çalışılmıştır. Bundan dolayı sözlü tarih kaynaklarına müracaat edilmiştir. Yangını bizzat görüp yaşayan görgü şahitleri ile yangını baba ve annesinden dinleyen kişilerle görüşmeler yapılmış alınan bilgiler karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Toplam 12 kişiyle yangınla ilgili görüşme yapılmış, bu görüşmelerin büyük kısmı kişilerin izin vermesinden dolayı ses ve görüntülü olarak kaydedilmiştir. Bir kısmının izin vermemesinden dolayı yazılı not alınmıştır.

BULGULAR

Yazılı kaynaklar, arşiv araştırması ve yaptığımız sözlü tarih çalışmaları sonuçlarına göre 1941 Palu yangınının nasıl çıktığı, etkisinin ve kapsamının büyüklüğü, Palu insanı üzerindeki etkisi, ekonomik sonuçları, sosyal sonuçları, mimari ve kent yaşamı açısından sonuçları incelenmiştir.

Sözlü olarak başvuru kaynaklar toplu olarak değerlendirilmiştir. Kaynakların büyük kısmının verdikleri bilgi birbirini teyit etmiştir. Bundan dolayı genel bir değerlendirme yapılmıştır. Sözlü kaynakların ortak değerlendirilmesi sonucunda aşağıdaki bilgilere ulaşılmıştır;

Yangının çıkış şekli ve nedeni;1941 Palu yangını 24 Temmuzda gece yarısı başta Taş Han olmak üzere birkaç yerde birden başlamıştır. Yangının eski Çarşıbaşı'nın tarihi dokusu içinde sıralı olarak birbirine bitişik ve daha çok ahşap ağırlıklı yapılar topluluğunda çıkması hızla yayılması ve tüm çarşayı kısa sürede etkilemesiyle sonuçlanmıştır. Yangının çıkış şekli ve sözlü kaynakların büyük kısmının verdiği bilgi kundaklama olasılığını güçlendirmektedir. Yangınla ilgili bir rapora arşivlerde ve kurumlarda ulaşamamamızdan dolayı bu ihtimal en güçlü yangın nedeni olarak öne çıkmaktadır.

Yangının büyümesi, sönme şekli ve etkilediği alan; Yangın gece yarısı başlamış ve çok hızlı bir şekilde büyümüştür. Tüm görgü tanıkları gece başlayan yangın ve alevlerin büyüklüğünün çok uzaklarda görülecek kadar etkili olduğunu, alevlerin minare boyundan fazla yükseldiğini, sık sık gaz yağ ve hayvani yağ tenekelerinin büyük gürültülerle patladığını, bu seslerin ve alevlerin 5-10 km. uzakta karşı bahçeler ve Zeve'de görüldüğünü aktarmıştır. Yangının hızla büyümesi ve tüm çarşayı kaplamasında o yıllarda dükkânlarda teneke olarak satılan gaz yağları ve Palu Çarşıbaşı'nda toplanan hayvani yağ tenekeleri, tuhafiye dükkânları, deri atölyeleri ve üretim yerlerinin çokluğu gibi yanıcı ve tutucu malzemelerin çarşıda bolca bulunması çok etkili olmuştur. Yangın kendi mecrasında büyümüş alevlerin ulaştığı iki han, yüzlerce dükkân yanmıştır. Yangına müdahale yakında bulunan su kaynağı çok az olan çeşme-

lerden su taşıyarak yapılmıştır. Bu müdahalenin böyle büyük bir yangını söndürmesi mümkün olamamıştır. Yangın kendi mecrasında küçük Camiinin altından büyük kiliseye kadar olan bir alanı kaplamıştır. (bknz. Resim-1,2,3) bu alanda yaklaşık 200 kadar dükkân, 2 han(Taş Han, Karahasangil Hanı) onlarca imalathane, köşker ve yemenici dükkânları, tüccar depoları etkilenmiştir. Yangının etkilediği alanlarda bulunan bütün dükkân, han ve üretim yerleri tamamen yanmış hiçbir malzeme kurtarılamamıştır. Yangın kendi mecrasında yayılabildiği kadar genişleniş, büyük yol ve boşluk alanlarına kadar ulaşarak sönmüştür. Yangının etkilediği alanların büyüklüğü, ahşap tavanların ve damların çökmesi sonucunu doğurmuştur. Yangın alanının soğuması ve tamamen sönmesi çok uzun bir sürmüştür. Sözlü tarih kaynaklarından Paşa Demirbağ bu sürenin bir haftayı geçtiğini ve yangından dolayı kentte sinen yangın kokusunun bir yıl gibi uzun bir süre hissedildiğini söylemiştir. Bütün sözlü tarih kaynakları yangının tüm çarşığı tamamen etkilediği ve tamamen yandıktan sonra söndüğü şeklinde olmuştur.

Yangının sosyal, ekonomik ve toplumsal sonuçları; Yangın tüm Palu kentini etkilemiştir. Çarşıbaşı'nda ticaret yapan kentin ekonomik yönden en zengin aileleri tüm servetlerini yitirmiştir. Dükkânları yanan esnaf tekrar dükkânlarına dönememiş ve yaşadığı kenti terk etmiştir. Kızılay'dan gelen 500TL.Yardım ihtiyacı karşılama yamadığı için tekrar 500TL. İstendiğine dairdir.(bknz. Belge-1) Toplam 1000TL.tutarındaki yardımın tüm çarşı esnafının zararını karşılaması mümkün olamamıştır. Bundan dolayı yangın alanı terk edilmiş Palu Çarşıbaşı enkaz alanı haline gelmiştir. Yüzlerce yılda oluşmuş han, bedesten ve çarşı mimarisi tamamen yitirilmiştir. Yangından etkilenen tüccar, esnaf, işçi ve mahalle halkı hızlı bir şekilde göç ederek başta Palu Zeve mahallesi olmak üzere, Elazığ, Bingöl, Adana, Mersin, Bursa gibi kentlere göçmüştür. Bu durum kentin demografik yapısında geri dönülmez sonuçlar doğurmuştur.

Sonuç ve Tartışma

1941 Palu yangını tarihi bir ilçenin tamamen terk edilmesi ve ıssızlaşması sonucunu doğurmuştur. Bu sonuç yerleşim yerinde bulunan sivil ve dini yapıların enkaz haline gelmesi ve nüfusun göç etmesine neden olmuştur. Binlerce yılda oluşan büyük bir birikim bu şekilde terk edilirken ekonomik olarak da büyük bir kayıp yaşanmıştır. Bu kadar önemli bir olayın o günün yerel basınında haber konusu olmayışı, bu konuyla ilgili bugüne kadar bilimsel hiçbir çalışmanın yapılmayışı ise düşündürücüdür. 2. Dünya savaşının en zor döneminde meydana gelen Palu yangınıyla ilgili yerel basında dahi haber yapılmayışı basın üzerinde oluşan sansürün o yıllarda ne kadar etkili olduğunun bir kanıtıdır. Yaklaşık 200 dükkân, 2 han, bedesten ve çok sayıda sivil ve ticari alan bu yangından etkilenmiştir. Binlerce insanının yüzlerce yılda biriktirdiği tüm sermaye yok olmuştur. Buna rağmen Kızılay'dan gönderilen 1000TL. Dışında bir yardım yapılmamıştır. Yangında zarara uğrayan esnaf Palu'yu terk ederek çevre illere veya yurdun farklı bölgelerine göç etmiştir. Bu durum Palu için

büyük bir yıkım olmuştur. Bugüne kadar ilçenin tekrar eski önemine kavuşamamasında bu yangının etkileri görülmektedir.

Öneriler

1941 Palu yangınının etkilediği alanın bilimsel arkeolojik bir kazı ile ortaya çıkarılması. Tamamen yanmış ve enkaz altında bulunan başta Taş Han olmak üzere, Bedesten ve diğer alanların ortaya çıkarılması. Kazılan alanların belli bölümlerinin restorasyon, restitüsyon ve konservasyonunun yapılması ve Palu'yu gezen turistlerin bu yangın ve eski çarşılar hakkında bilgi sahibi olmasının sağlanması.

Palu yangınının olduğu bölgeyi gösteren bir tabela yazılması ve yangın alanına konulması. 1941 Palu yangınından etkilenecek göç eden ailelerin tespiti ve nerelere göç ettiğinin belirlenmesi.

Palu Kaymakamlığı, Belediyesi, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü ve diğer resmi kurumların Palu yangını konusunda bilgilendirilmesi.

Eski Palu 1941 öncesi ve sonrasını gösteren fotoğraf sergileri, film gösterileri, panel ve söyleşilerin yapılması.

Palu'da eğitim gören ilkokul, ortaokul ve lise öğrencilerinin tarih öğretmenleri rehberliğinde eski Palu ve yangın alanlarını gezmesinin sağlanması ve yangın hakkında bilgilendirilmesi.

KAYNAKÇA

Kitaplar

YAPICI, S.(2004) Palu Tarih Kültür İdari Ve Sosyal Yapı. Anıl Matbaa Ve Ciltevi, Elazığ

YAPICI, S.(2016) Palu 1841 Nüfus ve Toplum Yapısı, Ofis Yayınları Matbaacılık, Elazığ

KARABULUT,S.(2014) Şeyh Ali Sebiti El-Palevi, Tibyan Yayıncılık, Elazığ

BAKICI,Y.(2012) Kültür ve Medeniyet şehri Palu, Güntek Ofset Matbaa, Elazığ

SEPTİOĞLU H.(2004) Palu ve Şeyh Ali-YiSebtiHazretleri, Çağ Ofset matbaacılık, Elazığ

Sözlü Kaynaklar;

Paşa Demirbağ 1935 Palu doğumlu olup Elazığ'da 05-09-2016 tarihinde sözlü tarih çalışmasına katılmıştır. (3 Aralık 2016 tarihinde vefat etmiştir)

Mehmet Baygın 1937 Palu Çarşıbaşı doğumlu olup Elazığ'da halen müteahhitlik yapmaktadır. Babası Çarşıbaşı'nda esnaftır.

Yusuf Bakıcı 1950 doğumlu olup emekli eğitimcidir. Palu tarihi konusunda bir kitap yayınlamıştır. Palu doğumlu olup halen Elazığ'da ikamet etmektedir.

Fadıl Ülgen 1952 Palu doğumlu olup emekli öğretmendir.

Cemile Bayrak 1930 Palu doğumlu olup Elazığ'da ikamet etmektedir.
 İbrahim Gülyüz 1938 Palu doğumlu olup halen Palu'da ikamet etmektedir.
 Hüsamettin Özsoy 1939 Palu doğumlu olup Elazığ'da ikamet etmektedir.
 Ömer Taş 1920 Palu doğumlu olup Elazığ'da ikamet etmektedir.
 Ziyaeddin Vural 1928 Palu doğumlu olup Elazığ'da ikamet etmektedir.
 Zülfü Düztaş 1928 Palu doğumlu olup Elazığ'da ikamet etmektedir.
 Bedriye Gül 1920 Palu doğumlu olup Palu'da ikamet etmektedir.
 Ahmet Yapıcı 1934 Palu doğumlu olup Elazığ'da ikamet etmektedir.
 İsmail Satıcı 1920 Palu doğumlu olup Elazığ'da ikamet etmektedir.

Arşiv Kaynakları

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi

Sürelî Yayınlar

1941 Elazığ Turan Gazetesi Arşivi

Ekler

Sözlü Tarih Yapılan Kişiler

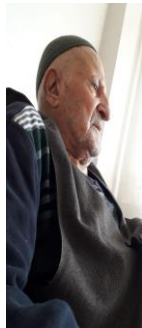
Ziyaddin Vural-Ahmet Yapıcı

İbrahim Gülyüz-Mustafa Balaban

Paşa Demirbağ

İsmail Satıcı

Ömer Taş

Bedriye Gül

Cemile Bayrak

Zülfü Düztaş

1941 Yılından sonra Eski Palu